

SIONULU ROMANESCU

fóia besericésca, literaria si scolastica.

Vien'a,
1. Martiu
1867.

Sionulu rom. ese de dóue ori pre luna, in l. si 15. a
lunei, cuprindendu o cóna si diumetate. Pretiulu pre
unu anu e 4 fl. v. a., pre diumetate de anu 2 fl. v. a.
Pentru tiere afara de Austri'a se mai adauge portulu
postalu.

Nº
5

Prenumerarea se face la redactiune in seminariulu
gr. c. centralu din Vien'a (Schönlaterngasse Nr. 10),
si la p. t. domnii corespundinti. Tóte epistolele sunt
de a se tramite la redactiune francate. Corespundín-
tiele nepublicate se voru arde. Scrisori anonime nu
se primescu.

Anulu
III.

CUPRINSULU: Geniulu evului nostru (urmare). — Independintia a besericei romane (sinea). — Studintii romani din Vien'a in anulu 1867. — Estrasu din protocolulu conferintiei inveltatoresci din protopopiatulu gr. c. sabiénu. — Corespundintie: Lugosiu (cev'a despre „nemicurile naseudéne“ si trebile clericali lugosiane.) Tienutulu Oravitiei (rectificare in respectulu casetorieilor nelegiuite.) Clusiu (desluciri in tréhu a educarei religiose a junimei rom. gr. c. si gr. or. din gimnasiu.) — Amvonulu: Preotii ca legati ai Domnului etc. (predica la intrarea in oficiulu protopopescu, vicariulu scl.) — Literatura. — Ochire prin lumea politica. — Varietati.

Geniulu evului nostru.

(urmare.)

Mai incolo fiii seclului nostru luminatu se tienu pre sine desu nu perfepti, dar la tóta intemplantia fórté inaintati pre carier'a perfeptiunei. Inse eu dicu, cá prin despretiurea institutului penitintiei si alu marturisirei peccatoru le este inchisa cu totul si intrarea in carier'a perfeptiunarei adeverate, pentrucá dinsicii sunt ast-feliu lipsiti de celu d'antáiu si mai eficace midilocu alu perfeptiunarei, care lu subministrédia cunoscintia de sine, si cunoscintia de sine fára de esaminarea omului internu nu se póte ajunge; ear cu o esaminare nepartinitória a omului dinlaintu e silitu a se cuprinde orísicine inainte de marturisire.

Ceidreptu „nemicu e mai greu, decâtu a cunósce anim'a omenésca,“ dupa dis'a lui Prevót. Deunde urmédia, cá esaminarea conscientiei e o cuprindere fórté ostentória, ma si uritiósa pentru omulu materiale; fiendca omului i-place a-si desfatá ochii trupului in lumea materiala cea pestritia, dar se infióra candu e silitu a privi cu ochii sufletului in adunculu animei sale. Togm'a asia se ingretiosiedia omulu materialu a privi in anim'a-si plina de pasiunile selbatice, cari-su gat'a a i inghitu liniscéa tempurana si fericirea eterna, precumu s'ar infiorá, candu ar cautá intr'o vedunía plina de fére insectosiate de sange. Singuru esaminarea conscientiei plevesce din anim'a omului buruenele pasiuniloru si ale vitiuriloru, si le inlocuesce cu plantele sentítoriloru religiosemorali si ale virtutiloru crestianesci straplantande din resedariulu religiunei.

Totodata se sciti, intiepti fii ai seclului lumineloru! cá omulu e nascutu pre acestu pamentu si pentru de a golí pocalulu doreriloru sufletesci si trupesci. Seau care dintre moritoru n'a suspinatu sub sarcin'a necasuriloru, si nu si-a sentitu vreodata anim'a plina de amaritiunea viatiei? Dorerile trupesci, déca le descoperimu unui tata bunu, unei mame dulci, unui amicu sinceru seau unui medicu ghibace, ni-se alinédia dupa mangaiarea si ajutoriulu primitu dela dinsicii. Inse apoi cu cátu apésa mai greu sufletulu si inghimpa mai aduncu anim'a dorerile spirituali, casionate prin sagetile peccatoru! Ele sunt mute, ascunse, dar cu atât'a mai torturatórie pentru sufletulu sentítoriu. Acum'a déca fiulu celu chinuitu de doreri trupesci se sente de diumetate scapatu de acelea prin jeluirea sa inaintea unei anime de maica dulce tru-

pésca, asia cátu prin alipirea pieptului seu cátra pieptulu de maica, carea l'a nascutu si nutritu, si prin plecare capulu seu in braçiele de maica, cari l'au leganatu, i-se liniscescu sagetile sfasiatórie ale morbului: cu cátu mai vertosu fiulu celu spiritualu, strapunsu dedorerile spirituali casionate prin sultia peccatoru, singuru dar singuru atunci si-va sentu alinata usturimea raneloru crunte sufletesci, candu apropiandu-se de sinulu celu iubitoriu alu maicei spirituale, alu basericei, — carea l'a renascutu prin charurile sale si a careia chiamare este cautarea si primirea in braçiele sale a fiiloru retaciti, — si-va depune sarcin'a nesupportavera a a doreriloru sufletesci in sinulu maicei cei mangaiatórie, carea in numele intemeiatoriului ei, Mantuitorulu n. I. Christosu, va inbarbatá pre fiulu seu dicundu-i: „Fiule, scóla-te, ti-se iérta tte peccatele tale.“

Lumea arareori póte vindecá macaru si numai dorerile trupesci; ear ranele sufletului si ale animei, in locu se le insanatosiedie, inca le innoesce. Pentrucá ea de sufletu nu se póte atinge; sufletulu singuru maic'a cea sufletésca, adeca s. baserica, lu póte mangaiá si vindecá. Seau spuneti-mi: care dintre voi s'a reintorsu din braçiele lunei reinsanatosiatu de ranele sufletesci? Seau nu-i singur'a mangaiare si ajutoriulu, care vi-lu intinde lumea, pocalulu de veninu si pumnariulu? . . . Apoi iertati-mi se ve mai intrebui inca un'a, luminatii seclului nostru! Óre in care clasa se afla mai multi individi desperati si sinucidatori? . . . In clasa poporului cea neculta si intunecata óre, carea dupa naiefrangerea patita in oceanulu viatiei si-afla scandur'a ducatória la portulu mantuirei singuru in pocaintia si marturisire, seau in clas'a vóstra cea culta si luminata, carea despretiuesce si dá uitarei cu totul acestu institutu ddiuescu? Respunda intemplantia triste, dar factice! — Oh credeti-mi, cá de la multe buze desperate ar departá pocalulu veninului, si din multe mani sinucidatórie ar rapí pumnariulu man'a cea neveduita dar poternica a maicei baserice, déca fiii seclului nostru prin pocaintia si marturisire si-aru cautá refugiu sub scutul sinului acestei iubitorie maice!

Mai incolo sacramentulu penitintiei cu marturisirea peccatoru e de mare insemnatate si pentru prosperitatea tempurana si salutea eterna a intregului neamu omenescu. Pentrucá elu e singur'a chiae, cu carea se póte deschide anim'a omenésca, singurulu midilocu de a poté patrunde in tóte anghiuirele malitiei omenesci;

prin urmare e o stavila puternica incontr'a esundarei valoriloru coruptiunei morale preste intrég'a societate omenésca, si asia se póte numí vehicululu bunastarei spirituale si materiale a omenimei. Càci se sciti voi fi ai seclului nostru, cumca penitinti'a si marturisirea nu consiste numai in simpl'a enarare a pecatelor; ci fiascecaru'ia pecatu, si mai vertosu pecatelor si pátime-lor in cutare omu predomnitórie le corespunde admonitiune si invetiatura parintiésca, danda prin preotulu intielegatoriu de sublim'a sa chiamare. Aste admonitiuni n'au numai o putere debila omenésca, ci putere frapanta cerésca; pentrucà suntu pronuntiate in numele si cu puterea acelu'ia, carele a dísu: „Ear io cu voi sum in tóte dílele pana in finea secliloru.“ — Suntu anime invecbite in ranele crimelor, asupr'a caror'a singuru limbagiulu celu farmecatoriu alu s. maice baserice, manifestatu prin sacramentulu penitintiei, are influintia de a le rapí si scóte din abisulu coruptiunei totale si a mortiei spirituale. Stee aici unu esemplu. In Bologna nu demultu pre unu facatoriu-de-rele delocu nu l'au potutu misicá cuventele celea amenintatórie ale judecatoriloru criminali spre fasiunarea crimelor sale; si eata dupa alocutiunea cea parintiésca, dar cutrieratória de anima, a preotului nu numai elu insu-si s'a reintorsu in sine-si, ci si pre ceialalti 32 complici ai sei i-a denun-tiatu judetiului criminal. — Eficacitatea institutului marturisirei o asemenédia Diepenbrock cu o operatiune, carea descopere si curatiesce veninulu ranelor invecbite, dicundu: „In marturisire trebue se se descopera ran'a cea usturatória, carea consuma dinlaintu, ca asia veninulu se se desierte inafara.“

In religiunea nóstra contritiunea, seau parerea-de-reu interna de peccatele comise, e in legatura strinsa cu fapte esterne doveditórie despre sinceritatea contritiunei interne. Pentrucà omulu nu-i curatu spiritu. Ear rescumperarea cea obieptiva, in meritu nemarginita, ea se devina subieptiva pentru fiacare moritoriu, pretinde conclurare personala din partea fiacarui'a individu, si supune primirea charului preventivu, precumu dice unu scrietoriu probatu: „Omulu se mantuesce de gresiéla si pecatu prin midilócire ddieésca, prin o prevenire ddieésca; pentrucà recunoscundu-se si marturisindu-se pre sine de peccatosu, charulu preventivu lu inbraçiosiédia, si asia este primitu in imperati'a lui Ddieu.“ — Insa cine neciodata s'a silitu a se eliberá din lantiurile pecatelor sale, acel'a firesce nu crede, nu sentiesce, cà are lipsa de rescumperare si de rescumperatoriu, si neci cà si-sfarma capulu cu aceea, ci remane in molulu pecatelor sale. Spre proptirea asertiunei mele, ca se nu me invinue fii seclului nostru de ultramontanu, me provocu la insu-si protestantulu Merz, carele dice: „Cine nu-si recunósce peccatulu si despre charu nemicu voesce a scí, unulu ca acel'a prelanga tóta bunavointi'a sa neci urmarile peccatului le va condemná.“ — Dincontra celu ce se reintórce cu sinceritate in sine si càtra Ddieu, cu bucuría primesce ajutoriulu celu de susu si voiosu sufere violinti'a cea dorerósa, cu carea e inpreunata erumperea si scaparea din lantiurile pecatelor; precumu se esprima unu scrietoriu francesu: „Acest'a-i asemena unui baiatu, pre carele maic'a lui lu-smulge din braçiele lotrilor, si carele trebue se iubésca in dorerrea, ce o sufere, violinti'a amorósa si legiuita a acelei'a, carea i-castiga libertatea.“ Seau decumv'a inaintea fiiloru seclului nostru luminatu e autoritate mai ponderanta literatur'a clasica vechia, urmarésca contectulu

Iliadei si alu Eneidei, unde voru aflá urme de marturisire de peccate, urme redicatorie de sufletu. Ear eroulu celu mare a lui Omeru, Achile, carele dupa dátin'a resariténa si-preserá capulu cu cenusia, le va dovedí lor, cà penitinti'a adeverata se manifestédia prin semne esterne. Totu in aceste scrieri se potu desfata intru sacrificiulu reconciliarei de peccate si alu abnegarei-de-sine.

Se me ierte oo. cetitori, ca se mai adaugu unu argumentu analogu, doveditoriu de ratiunaveritatea institutului penitintiei si a marturisirei pecatelor, inpromutatu din viati'a nóstra cea sociala practica. Asia-i dar, cà noi toti, carii suntemu inpletiti in cunun'a societatiei omenesci ca prepusi seau parinti, decumv'a supusii nostri ori pre care cariera comitu vreo gresiéla faciá cu oblegamentele lor, déca dinsic mai voescu a viatiuf in legatura cu noi si a gustá fruptele acelei legature, delocu (si inca uneori cu o rigurositate mai mare decâtu cea ddieésca, cà Ddieu e indelungu-rabdatoriu si lesne iertatoriu) supunemu pre supusii nostri seau si coegalii nostri unei procedure penitientiale? Asia-i, cà pretindemu recunóscrea si marturisirea umilita verbala a violarei legéi seau oblegamentelor, manifestarea dorerrei si a contritiunei conscientiei pentru crim'a seau gresiél'a comisa, promiterea solemna a nu mai repetí fapt'a contraria oblegamentelor, si in urma promitudinea de a satisface seau refuí daunele casiunate prin violarea legéi? Deci déca noi ca ómeni, carii nu portámu totdeun'a in sinulu nostru cumpan'a dreptatiei, supunemu pre deaprópele nostru unei penitentie asia nepartinitórie: óre mai meritámu a ne numí fi ai luminelor si atleti ai adeverului, candu noi lui Ddieu, Domnului tuturor prepusiloru si supusiloru, si s. maice baserice printr'insulu intemeiate, in fapta i denegámu esercearea acestui dreptu, salutaru si pentru noi insi-ne si pentru intregulu neamu omenescu?

Alimpiu Barboloviciu,
preotu romanu gr. c.

(va urmá.)

Indepindinti'a besericeii romane.

(canónele; dátinele tierei; neaternarea besericeii romane din Romaní'a de beserie'a greca.)

(finea.)

Ceea ce este intr'adeveru o nóua rana adunca facuta susceptibilitatei natiunale, este pretinsiunea propagandei straine, cà regimulu dupa 11 Fauru ar fi facundu causa comuna cu aceste idee degradatórie pentru indepindinti'a besericeii, carea este totdeodata indepindinti'a statului rom. Ceea ce ne ranesce in mundri'a nóstra natiunala, este, cà acést'a nefericita propaganda pretinde, cumca s'aru gasí inca ómeni intre Romani, guvernulu seau guvernati, cari se adopte ideele guvernului caimacaméi Vogoride in privinti'a rolei umilitórie, ce s'ar reservá besericeii rom. Déca oracolulu templului, la carele sierbiti, v'a anuntiatu vóue mórtea Romaniei, celu puçinu ea nu va morí in genuchi langa beseric'a sa ingenuchiata. Suntemu siguri, cà acést'a nu va fi astfeliu. Dovéda este, cà guvernulu ride de incercárele vóstre, cà poporulu ve desapróba pre tóta diu'a, si sperámu, cà natiunea intréga se va pronuntia contr'a ideei vóstre de a ingenuchia beseric'a rom. la straini, prin adhesionea ei (a natiunei) la ide'a indepindintiei besericeii rom., ce sprigionesce ast'a fóia.

Care erá rolulu, ce nesce adevérati sprigionitori ai besericeii rom. aru fí trebuitu se iee fácia cu organizatiunea besericeii? Ingenuchiarea ei la patriarhá, spre a vedé repetíndu-se tristele momente de umilintia, prin cari a trecutu tíer'a in dílele ei de nenorociri? Nu, negrésitu nu. Adevératii sprigionitori ai besericeii rom. aveáu altu cev'a de facutu. Ei aveáu a cere de la guvernul inamovibilitatea episcopiloru si alegerea la posturile remase vacante in viitoriu dupa dátinele vechie ale tieriei, cara nu dupa canóne. Statulu romanu este aliatu cu beseric'a rom., nu cu beseric'a din Constantinopole. Statulu are drepturi dobendite „ab antiquo“ in administratiunea besericeii, beseric'a in guvernementulu tieriei; este o aliantia a duoru poteri. Deci alegerile facute contr'a canóneloru aveáu cuventulu lor de a fí, Propagand'a straina n'a vrutu asia. Ea revine la canóne; voesce se le aplice la episcopii, pre cari i numesce anticanonici, schismatici, aforisiti. Nu ne spune inse, cumu trebue se fia alesi. Díce: dupa canóne! Dara cari canóne? cele vechie? cele mai nóue? . . . Ce resulta din acést'a incurcatura? Resulta, cà propagand'a nu are decâtu unu lucru in vedere: destituiria episcopiloru actuali si inlocuirea lor cu ómeni de ai propagandei straine, cari se ingenuchie beseric'a rom. la patriarhá ecum., se faca din ea unu instrumentu alu politiceii poteriloru reuvoitórie natiunei romane.

Prin citatiunile facute despre canóne, sperámu, cà propagand'a straina nu va mai cutediá a pune canónele inainte. Fiacine a vediutu prin cercetarea acestoru canóne si a istoríei besericeii nóstre, cà n'amu avutu nicio data nici unu metropolitu, nici unu episcopu canonicu; fiacine a intielesu, cà aplicatiunea stricta a canóneloru nu numai cà este imposibile, dara nici nu convine propagandei: ceea ce i convine, este numai, a cere o nóua alegere de episcopi *dupa regulamentulu organicu*, aruncandu-se in focu legea nóua cu sinodulu si cu bazele, cari recunoscú o beserica rom. neaternata de beseric'a muma in totu ce nu este dogma, base, cari s'au admisu in constitutiunea nóue, carea numesce beseric'a „beserica romana ortodocsa.“

. . . Nu voimu a lipsí intru nemica la cuvienti'a si curtoasi'a, ce suntemu detori càtra o putere mare vecina, ca Rusi'a; dara suntu unu lucru cunoscutu in istori'a acestei tiere tendintiele acestei poteri ortodocse, de a si-asiediá supremati'a sa asupr'a besericeii rom. pre la a. 1821 si mai in urma. Cine nu cunósce caus'a esiliului, ce suferi fericitulu metropolitu Gregoriu in Rusi'a, precedatu de propuneri, de a recunósce pre arhiepiscopulu Moscvei de capu alu besericeii rom.? refusulu constantu alu acestui metropolitu? refusulu chiaru de a demisiuná? „M'am logoditu, díceá elu, cu beseric'a rom. pana la mórte, si de bun'a mea voia nu me voiu despartí!“ In faci'a unei asemine otariri Rusi'a cautá se renuntie la ide'a sa câtv'a tempu. A recunósce inse pre patriarchulu ecum. de suveranu alu besericeii rom., a face din metropoliti tiereloru nóstre nesce instrumente servili in man'a patriarhului ecum., nu ar duce la aceasi tiente politica, ce avusese Rusi'a inainte, si fóra a desteptá susceptibilitatile nimeni? Negrésitu.

Intrebati Greci'a libera, intrebati Bulgari'a si Serbi'a, déca, avendu o beserica a lor libera, ar voí se o puna la ordinele patriarhéii ecum.? Unu singuru omu a avutu acést'a nefericita idea in Greci'a libera, si a fostu ucisu de poporu. Procedur'a este barbara, criminala! dara este o manifestatiune in favórea nedepin-

dintiei besericeii grece, asia, cumu a intieles'o poporulu in energi'a sa barbara.

Dupa atâtea lupte, dupa atâtea umilintie si in momentulu, candu atâte voci se redica se salute unu regimu nou, a carui ratiune de a fí este numai marirea si neaternarea patriei rom., fire-ar prudinte, fire-ar a respunde la dorintiele natiunei, a se ingenuchiá beseric'a rom. la petiórele strainului, si cu dins'a insu-si statulu romanu?

Canóne in limbagiulu de la Fanaru, in limbagiulu propagandei straine, nu este alt'a, decâtu *aternarea besericeii rom.* de patriarhá ecum. Eata nesce rón-duri, ce le scrie Photiadi càtra caimacamulu Moldovei in acést'a privintia, din cari cititorii voru vedé, ce insémna canónele in limbagiulu fanariotu:

„Alalta-ieri antáiulu dragomanu alu ambasadei francese a comunicatu marelui-viziru nesce instructiuni, cari cuprindeá, cà E. V. in unire cu Saffet Effendi a amenintiatu pre metropolitu, cà lu va destitui. Candu me intrebarea despre acést'a, eu am respunsu, cà caimacamulu, avendu probe reali despre nelegalitátile si portarea cea *anticanonica* a metropolitulu contr'a guvernului, facuse cunoscutu Porticii, carea a otaritu, se inscientiedie despre acést'a pre patriarchulu ecum., si cà eminintia sa, dupa regulele in fientia si dupa canónele eclesiastice, subscribe o carte metropolitulu. — Photiadi.“

Acumu candu scimu, ce va se dica canóne, candu se pronuntia acést'a vorba in privintia besericeii rom., se trecemu la alta cestúne. Istori'a ne pastrédia nesce trasure, cari in acést'a epoca de caderea spiritului natiunale sangera anim'a oricarui Romanu mai are o anima pentru patri'a sa. Se gasescu Romani asta-di, cari si-facu o glori'a din ingenuchiarea besericeii rom. Noi vomu aretá, cà au fostu Turci, cari au sprigionitu neaternarea besericeii rom. de patriarhá ecum.!

In tempulu unui Domnu fanariotu, Alesandru Moruz, se alege metropolitu alu Moldovei Leonu, episcopu de la Romanu. Patriarchulu se planse la Pórta contr'a acestei alegeri, cà ar fí facuta contr'a canóneloru, fiendca nu s'a alesu decâtu patriarhá si sinodulu ei. Sultanulu cercetá acestu lucru, si descoperindu adevérule, tramise Domnului unu fermanu, prin carele dechiara, cà metropoliti Moldovei nu au trebuintia a fí alesi si rónduiti de patriarhu, ci Domnulu scrie la patriarhá, *fára se astepte respunsu*, ca se fia metropolitulu metropolitu. Sultanulu ordiná tóte acestea basatu pre vechiele dátine ale tieriei. Eata fermanulu:

„. . . Acumu dara ajungundu la imperatésca mea Pórta scrisorile tale, . . . intru cari fiendca areti, cà dupa mórtea numitulu metropolitu, venindu inaintea ta toti boierii mici si mari, ca dupa vechiulu obicei pamentescu se se rónduésca metropolitu, . . . ai facutu metropolitu pre numitulu episcopu (alu Romanului), inscientiandu dupa obicei si pre patriarhá; aretandu si acést'a, cà la asemine obiceiuri vechie ale besericeii obscésc'a a locului cerere a se pune in lucrare si a se padí este detori'a fiacarui Domnu, si cà metropolitulu Moldovei nu este obicei se se aléga seu se se rónduésca decâtu patriarhu, ci Domnulu dupa vreme dupa-ce asiédia prin alegere metropolitu pre acel'a, pre carele loculu lu va cere, atunci dupa acea alegere si asiediare *sub chipu de inscientiare* scrie càtra patriarchulu si dupa acea inscientiare obicínuita se tramite si carte patriarhéii, dara nu se astépta respunsu de la patriarhu si preurma se se faca metropolitu. Si fiendca

areti prin numitele tale scrisori, că adunandu inaintea ta de alu doilea pre toti boierii, si cercetandu ti-au aretatu, că in asemine pricinuire niciodata *nu s'a intemplatu o cerere ca acést'a de la patriarchia*; si deórace te rogi, se nu se asculte aseminea gresíta inscientiare a patriarchului, pentrucà aterna a se face stricatiune vechiului obicei, ce se urmédia dintru inceputu, ci se se padiésca numitul obicei pamentescu nêstramutatu, . . . eata ti-se tramite acést'a inalta imperatésca porunca . . . Vei urmá dara dupa vechiulu obicei, ce se padiesce, fàra a fí superatu intru nemic'a numitul metropolitu, etc." (Archiv'a romanésca, pag. 277.)

Vomu trece acumu la alta cestíune curatu de indepindinti'a besericei rom., la unu actu de cea mai mare inportantia in acést'a cestíune. Acestu actu este unu blastemu sinodale pentru neprimirea strainiloru la tronulu metropoliei si episcopiloru Moldovei; in acestu actu se vede spiritulu Romaniloru de separatiune a besericei decàtra Greci, voindu, ca beseric'a se remana romana. — Dare ce e mai curiosu, este, că beseric'a rom. din Moldov'a a fostu la inceputu subordinata la patriarch'a de la Ochrid'a; că sub Alesandru celu bunu venindu in Moldov'a Androniu Paleologulu, fiulu lui Emanuelu Paleologulu imperatulu Constantinopolei, si audíndu, că metropol'a Moldovei este subordinata la Ochrid'a, ajungundu la Constantinopole a rogatu pre tata-seu, de a tienutu unu satoru si a liberatu metropol'a Moldovei desub Ochrid'a, lasand'o libera cu totulu, ca si patriarch'a Ochridei, nimeni supusa, intarindu acestu asiedimentu cu chrisovulu imperiale si tramitiendu metropolitulu *coróna* si *sacosu*. — In acestu actu de blastemu sabornicescu se dice inca, că Georgiu metropolitulu Moldovei marturiá cu juramentu si cu sufletulu seu, cumca elu a vediutu acolo chrisóve imperatesci in monastirea Neamtului, dara luandu-se chrisóvele in tempu de resbelu, candu Polonii cuprinsera partea muntelui, si ca se nu se piérda cunoscinti'a despre aceste acte, metropolitulu elu insu-si a scrisu cu man'a sa, adevérindu lucrulu cu sufletulu seu si cu juramentu, spre scienti'a urmasiloru sei. Acestu satoru dechiaru prin actulu ce subscrie, că adevérdia scrierile metropolitulu Georgiu, si că oricine s'ar incercá se calce obiceiulu santei metropolie si alte scaune, cu midilóciri de bani *aducundu vreunu strainu la vreo eparchia*, se cada sub teribilele blastemu, ce lu formulédia in acelu actu. Acestu actu este scrisu de metropolitulu Iacobu si multíme de clerici, pórtu dat'a 7260 (de la facerea lumei, 1752. d. Chr.), si este publicatu in Archiv'a rom.

Din tóte aceste resare spiritulu de romanismu in beserica; se tradà ur'a contr'a tendintieloru besericei grece, lupt'a, de a remané indepindinte beseric'a rom. Unde este inse adi acelu spiritu de neaternare alu besericei rom., carele faceá glori'a stramosiloru nostri? Atunci, candu a dice, că beseric'a nu e libera, erá o crima, candu relatiunile cu beseric'a gréca eráu tradari, atunci nu se pronuntiá vorb'a de *canónele*, ci de *dátinele tierei*. Si clerulu acel'a erá demnu, erá piosu. Atunci capii besericei s'aru fí crediutu degradati si aru fí cadiutu sub blastemulu, de carele amu vorbitu, déca aru fí primitu eparchi'a loru de la patriarchia. E bine! nu suntu aforisiti de beseric'a rom. strabuna clericii, cari calca canónele, dara acei'a, cari calca dátinele tierei, *amestecandu in beseric'a rom. pre straini, seau adresandu-se la straini in afacerile administratiunei besericei nationale*.

Eata cumu acestu satoru blástema pre acei, cari, inprotiv'a obiceiului tierei, aru bagá pre vreunu strainu la vreo eparchia si cari aru calcá legile si dátinele tierei in folosulu strainului: „ . . . Se fia blastemati de Ddieu Domnulu atotpoternicu si de a sa preacurata maica si porurea fetióra Maria, de slavitií doispradiece apostoli, si de acele a tóta lumea ss. sabóre, si de toti santii; fierulu, pietrele si tóta firea neputredítoria se putrediesca si se se resipésca, eara trupurile acelor'a se stee intregi in veci; se aiba parte cu Iud'a vendiatoriulu, si cu proclétulu Arie, si cu alti eretici; se i inghitia pamentulu de vii ca pre Datan si Aviron; se i lovésca cutremurulu lui Cain si bubele lui Ghiezi; copiii loru se remana seraci si femeiele loru veduve, si tóta averea loru se fia jafuita, si casele loru intru respire; in tóta viati'a loru procopséla se nu aiba si iertare se nu afle! Asísíderea si smereni'a nóstra, care suntemu iscaliti mai josu, cu puterea, ce avemu data de la Ddieu, pre unii ca acei'a, orice obraze (persóne) aru fí, i aforisimu si i blastemàmu si i legàmu sub totu blastemulu, ce e scrisu mai susu . . . Earu care s'ar silí si s'ar nevoi, ca se se tienu si se se padiésca *nêstramutatu si neclintitu obiceiulu tierei*, adeca *a nu se primi niciodata strainii ori la ce scaunu archiereescu alu tierei aceste*, se fia iertati si blagosloviti si de Domnulu Ddieu si de smereniele nóstre in veci, amin!“

Eata cumu strabunii nostri blastemáu pre acei'a, cari tindeáu a supune beseric'a rom. la straini contr'a dátineloru tierei! Sentiementulu erá nationale, erá indepindinti'a natiunei represintata in beseric'a rom. Moldulu, de a lu esprime, erá propriu tempiloru trecuti; erá barbaru, dar erá energicu; fanaticu, dara demnu. Asta-di s'ar esprime altfelu, protivitu cu tempulu de progresu, fàra blastemu si nu lovindu persónele straine, ucidiátorie ale indepindintiei beserice, ci ide'a de ingenuchiare a statului si a beserice la straini.

In viati'a popóreloru suntu momente de abatere, de scepticismu, candu umilinti'a este vediuta cu nepasare, candu tradarea este presintata sub cunune de lauri, candu rob'i'a si-invelesce lantiurile cu florile libertatei! Acea epoca nu va crutiá pre Romani. Dara se speràmu celu puçinu, că abaterea va fí trecátoria atunci, si că cei ce si-voru face sér'a glori'a cu ingenuchiarea patriei la straini, a dóu'a di voru rosí caci au avutu asemine sentiemente; ca celu inbetatu de vinu sér'a, ce sente rusíne a dóu'a di de starea de degradare, in carea si-áduce aminte că a fostu.

D. Bolintineanu.

Studintii romani din Vien'a in anulu 1867.

Nu am altu scopu cu scrierea acést'a, decátu a pune sub ochii p. t. lectori unu conspectu alu tuturor teneuriloru, pre cari riuri si déluri i despartu de vetrele parintiesci, dar a caroru anima bate cu atátu mai fierbinte pentru pamentulu natalu, — alu teneriloru romani de la deosebitele institute de invetiamentu din Vien'a, dorindu prin acést'a a aruncá in midilóculu vertegiului politicu, in carele se afla asta-di natiunea romana, unu temeiu de alinare. Numerulu insemnatu alu tenerime, viati'a ei literaria, silintiele si progresele, cari le face pre diversele campuri scientifice, vinu se gatésca o cale mai luminósa, vinu se spuna natiunei unu venitoriu mai serinu, vinu se sioptésca cuventele profetice: „Conso-

lamini, consolamini populum meum!“ (Isai'a c. 4. v. 1.) Intr'adeveru nu e, nu póte fi mai mare mangaiare pentru o natiune, decâtu candu vede crescerea unei junimi, ce o imple de sperări frumóse si indreptátite; candu vede inmultirea unei tenerimi, pre carea se basédia intregu venitoriulu ei.

Incepu mai antáiu cu *facultatea teologica*. La acést'a facultate se afla in presinte 12 teneri, alumni in seminariulu gr. c. centralu, cari au si o societate besericésca-literaria, Societatea acést'a posedé o biblioteca romanésca frumósa; ea numera in presinte 510 tomuri, cărți alese si scrise de autorii nostri cei mai celebri. De aici au esítu si pana acumu unu numeru preafrumosu de preoti cu zelu adeveratu apostolicu ai besericei romane, cari nu mai puçina interesare documentara totdeún'a si inca documentédia si pentru intrebatiunile nóstre natiunali. Aici se cultiva si asta-di o cetisióra de atari preoti, fiitori portatori ai conscientiei morale a tempului si proptéle ale nesuintiei religióse in societatea romana. La facultatea teologica mai suntu si doi rigorosanti, unulu din díeces'a Ghierlei, celalaltu din archidíeces'a Albei-Iulie. Ódinióra o frecventáu si teologi rom. gr. or.

Vinu la *facultatea juridica*. Aici suntu 23 teneri romani, si 3 rigorosanti. Acést'a facultate ne a datu si pana acum'a barbati cu cunoscintie basate si cu caractere alese. Junii nostri si de la acést'a facultate nu crutia nice tempu nice poteri, spre a corespunde frumósei, dar grelei misiuni, de a fi cu tempu si dinsii unii dintre propagatorii si portatorii scientiei de dreptu si ai administrarei acestui'a in statu. Lips'a, cu carea se lupta alesu unii dintre ei, cari adeca subsista mai fàra cărți si fàra midilóce destule, face din ei adeverati eroi. Doi au *stipendie franciscu-iosefiene*; unii ajutórie de la asociatiuni; cãtiv'a de la ilustr'a familia Mocioni, carea, si pana acumu eternisata in animele tenerimei rom., pare a avé inaintea ochiloru curatu motivulu, cà nemica nu luàm cu noi din lumea acést'a, decâtu numai perfectiunile sufletulu nostru, si nemica nu lasàm inderetu aici pre pamentu, decâtu numai binele, ce l'amu facutu.

Facultatea filosofica numera 30 teneri romani. Ea ne a crescutu barbati, cari cuprindu locuri de profesori pre la gimnasiile romanesci, si cari se potu numi decórea catedreloru, ce le ocupa. Tenerii, ce ambla la facultatea filosofica, se inpulpa aseminea cu unu zelu demnu de tóta recunoscintia.

La *facultatea de medicina* se afla 11, si dintre acést'a patru din Romania. Mai este afara de aceea inca unu farmaceutu si unu doctorandu de medicina.

Institutulu politehnicu lu frecventédia 7 ardeleni si 2 din principatele unite. In despartimentulu primu alu acestui asediamentu studintii invétia scientiele fisicale-matematice cumu si aplicarea loru in pracse. In alu doilea despartimentu, adeca in despartimentulu comercialu, se invétia in teoríia obieptele, ce se referescu la afacerile comerciali. La institutulu acést'a mai este si o scóla de desemnu; limbele orientali si limb'a italiana pentru despartimentulu alu doilea suntu studie obligate, ear limb'a francesca si englesa estraordinarie. Ca membri ordinari se primescu aceia, cari au absolvatu scóla reala de siese cursuri, seau gimnasiulu superioru cu clas'a prima. La primire unii din tenerii nostri dau de pedece pentru defectuós'a cunoscintia a desemnului, maicuséma a celui „linearu“; deci tragemu atentiunea respectiviloru asupr'a acestei scaderi depre la gimnasiile nóstre.

In *academi'a teresiana* suntu 7 teneri romani. La acést'a academia c. r. se afla 35 locuri erariali inpartíte dupa singuratecile tieri de coróna. Alumnii din Teresianu studiédia gimnasiulu, dupa aceea scientiele de dreptu, si mai preurma intra in servitiulu statului.

In *academi'a iosefina de medicina si chirurgia* se gasescu 2 juni romani. Ei ca alumni interni póta uniforma academica si au intregu victulu. Candu intra mai antáiu in academia, au se depuna 150 fl. v. a. si se se oblege la servitiu militariu de 10 ani dupa absolvirea rigoróseloru. Asiadara conditiunile fiendu fórte simple si nu grele, ar fi de doritu, ca tenerii rom. se concurga la elu mai numerosi.

Acest'a este numerulu junimei romane, pre carele l'amu castigatu din date private. Cu toti la-olalta facu dara la 100. Inca in anulu 1858 eráu 75, dupa „Foi'a pentru minte etc.“ din Brasiovu. Si totusi trebue se insemnãm cu amaritiune, cà acést'a junime numerósa pana asta-di este lipsita de o catedra de limb'a si literatur'a romana; prin urmare ea este lipsita de midilocu perfectiunarei sale intru cunoscintiele limbei si literaturrei poporului, ale carui destine are se le conduca. Noi punemu la anim'a conducutoriloru natiunali si acést'a cauza, dupa parerea nóstra, nu neinportanta, si sperãm, cà aceia, zacundu-le la sufletu binele si onórea natiunala, voru staruí si pentru infientiarea unei *catedre de limb'a si literatur'a romana la universitatea Vienei*.

Mai remane se mai atingu cev'a si despre viatia sociala a studintiloru nostri. Despartirea si departarea de ai sei, lips'a unei viatie familiare, i léga strinsu pre unulu de altulu, si asia nu-i mirare, déca nu intempini decâtu doi, trei, seau mai multi. Càtu de aduncu inradecinat este elementulu acést'a socialu in animele studintiloru, si pana la ce consecintie chiaru si de insemnatate istorica i a inpinsu demulteori, lasu se spuna istoria universitatiloru din Germania in seculii XVII. si XVIII. Càtu de puternicu a lucratu spiritulu progresulu, carele a strabatutu dej'a tóte campurile activitateri omenesci, si asupr'a juniloru nostri studiosi, marturisesce societatea loru literaria, in carea adunandu-se câte la dóue septemane odata, pasiescu pre róndu in arena cu productele minticii loru. Dorere numai, cà nici pana acum'a nu li-s'au confirmatu statutele de la locurile competinte. Mai au inca o adunare lunaria asia-numita generala, in carea se aduna mai multu numai pentru cunoscintia inpromutata, conversandu intre sine in modu familiaru asupr'a progresulu, a intrebatiuniloru de di etc.; apoi déca cu atare ocaziune se mai intréba unulu pre altulu si de sórtea natiunei, credu cà nu le va imputá nimene, déca va recugétá, cà adi toti se ocupa de politica, incependu de la principe si ministru pana la celu din urma tieranu.

Dealtmintrea oricátu de mare se fia numerulu atletiloru nostri pre la universitatile si academiile straine, oricátu de emininte facultatile, totusi nu va avé neceodata aceea insemnatate si aceea inportanta si salutaria influentia asupr'a viatiei natiunali, carea o ar avé o tenerime educata in ale nóstre proprie institute mai inalte romanesci. Amu vediatu si la noi barbati cu intieptiune proieptandu si scriendu despre *redicarea unei academii*, (credemu, cà num'a ca simburele unei redicande universitati) si ne amu convinsu mai preurma, cà cuventulu loru n'a datu alt'a, decâtu numai tonulu unei arame sunetórie si alu unui chinvalu resonatoriu. Ar fi acumu tempulu se ne convingemu, cà n'avemu se asteptãm totu de la straini ca se ne cada mur'a in gura; cà nu-i sperare neinsielatória de mantuire intr'altii, decâtu numai

in noi; că nu-i salvare pentru noi într'altu nume, decât numai in numele de Romanu. A mai aruncá lipsele și neajunsurile, însămnă, a nu voi se punemu unu picu de sacrificiu pre altariulu in florirei și marirei natiunale, fără de care decandu-i lumea nu s'a facutu nemic'a; a desvatuí de la redicarea academiei, însămnă, a impinge natiunea in nóptea immorantiei și a intunecimei spirituale; ear a fi adi nepasatoriu, însămnă, a lucrá la ruinarea și caderea ei.

I. R.

Estrasu

din protocolulu conferintiei invetiatoresci din protopopiatulu gr. c. sabiiénu.

(Conferinti'a se tienù in Sabiiu in 15. Noemb. a. tr. sub presiedinti'a reverendisimului d. protop. I. V. Rusu, și sub conducerea onoratului d. teol. absolutu și docinte primariu la scól'a norm. gr. c. din Orlatu, Ioanu Papiu. Participara dd. docinti: Sam. Spinianu, teol. abs. și docinte secund. la scól'a norm. din Orlatu; I. Lazariciu, docinte cameralu in Vizoen'a; Ieremia Banciu, doc. in Orlatu; I. Voicu, in Gur'a-riului; I. Andreiu, in Secadate; G. Casiolțiamu, in Vestemu; I. Irodu, in Ghijas'a-de-susu; I. Darlati, in Mighindol'a; N. Vintila, in Caltvaseru; N. Mihaltianu, in Sabiiu; N. Orosu, in Ibisdorfulu rom.; S. Munte-nasiu, in Hamb'a; S. Giure'a, in Sialdorfu; I. Baila, in Revasielu. Asistara și câtv'a juristi sabiieni.)

I. Ce metodu s'a doveditu mai practicú spre a invetiá pre copii la cetire, și cumu se purcéda invetiatoriulu in tractarea acelu metodu față cu scolarií?

La acést'a întrebare se și respunde, aretandu-se defectuositatea diverselor sisteme aplicate pana acumu in scólele populari, cu deschilinire a acelei „silabisatória“ numite, carea aflandu-se prea teoretica, și asiadara nepracticabile, se delatura și se primesce unanimu pentru tractulu gr. c. alu Sabiiului metodu a mai nóua „legografica“ numita, carea și pana acumu aplicandu-se cu succesu in celea mai multe scóle din acestu tractu, se aflà mai practicabila.

Ear cu privire la modalitatea, ce are de a urmá invetiatoriulu in tractarea acelu metodu, se otarese: ca se se iee de basa „intuitiunea;“ se se faca cunoscuti prunii cu întielesulu diverselor constructiuni, dupa aceea a cuventelor; cuventele se le desface in silabe, și din silabe se-i inveti a cunosce sunetele. De aci pasiésca invetiatoriulu la scrisu pre tablitiá, facundu mai antâiu puncte, dupa aceea linie, și in urma sunetele; ear la acést'a se purcéda mai antâiu cu vocalile, dupa aceea cu consunatóriile. Sunetulu scrisu se-lu arete și in abecedariulu compusu pentru metodu a legografica. Dupa aceea se tréca la compunerea sunetelor in silabe, a silabelor in cuvente, și a cuventelor in dîceri, sentintie seau constructiuni. Se întielege, că aici inca se iee in ajutoriu abecedariulu, aretandu-li-se pruncilor și in tipariu și tabele cuventele și sentintiele; prin urmare se adoptédie metodu a analitica și sintetica, deprindindu prunii totdeún'a mai antâiu la scrisu și dupa aceea la cetitu, seau mai bine la amendóue dedata.

II. Ce gradu de perfectiune in vorbire, cetire și scriere se recere de la o scóla populara, și cumu se ajunge acel'a?

La resolvirea acestei întrebări, precumu și la celealalte, purcediendu-se din punctulu-de-vedere, că se implinescu ordinatiunile preinalte emanate in favórea scólelor, și presupunendu-se docintii demni de chiamarea lor, se face propunerea din partea conducatoriului, ca, — deórace prunii in scól'a populara intra cu posie-

derea tesaurului limbisticu suptu de la parinti și din cerculu coetanilor, și prin urmare prunii vorbescu limb'a poporului, carele in decursulu timpulu fiendu atacatu fisicesce a suferitu și moralicesce multu, și cudeosebire in curatiani'a limbei, asia câtu limb'a nóstra a cuprinsu multi termini barbari, — cuventele straine limbei nóstre și intrate in timpii de suferintie cu totulu se se lăpede și se se inlocuésca cu de acelea, ce su compatibile cu natur'a limbei originarie; ceea ce se și primesce cu adausulu, ca totusi docintele se se ferésca a introduce in scóle suma prea mare de neologismi, cari nu numai că sunt nefolositori pentru prunci, ci sunt chiaru daunatiosi și pentru curatieni'a limbei.

Ear modalitatea, carea duce la ajungerea acestui scopu, cea mai corespundietória se afla a fi: ca propunerile, esplicările și convorbirile, cari le are invetiatoriulu cu prunii, se le faca in limba corecta, ba și pre prunci in conversările lor unii cu altii se i dedee a folosi termini corecti. Apoi lucrurile, cu cari prunculu numai in scóla se întelnesce și pre cari mainainte nu le a sciutu numi, dupa-ce intra in scóla se incépa a le numi cu numele corect, asia p. e. *cerusa*, ear nu *ploibasu* seau *plivasu*; *abecedariu* și nu *bucórna* etc.

In ceea ce privesce gradulu de perfectiune in cetitu și scrisu, invetiatoriulu se aiba inaintea ochiloru, ca prunii, precandu voru esí din scóla, se póta ceti și scrie corect și la întielesu, asia câtu se póta precepe unu jurnalulu scrisu in cev'a stilu mai usioru, se póta ceti o ordinatiune seau citatiune, și cara-si se póta face o subscriere, o cvietantia seau adeverintia — déca nu mai multu. Ear la acestu succesu póte ajunge copilulu, déca docintele lu dedà de micu, ca aceea ce cetesce, se o si întieléga, și ceea ce cugeta, se și scria; ear dupa-ce ajunge prunculu la o etate mai inaintata, se lu dedee a face cev'a conceptu, o descriere, epistola seau altu cev'a; apoi se nu si-uite a-lu introduce in formulariele de cvietantia, adeverintia, suplica etc.

III. Cátu și cumu are de a se invetiá computulu atátu mentalu câtu și pre tabla?

Recunoscundu-se necesitatea de a se propune altfelu computulu, decumu s'a propusu pana acumu, deórace e o scientia fórté folosítória pentru viati'a practica și cu atátu mai folosítória la poporulu nostru, carele nu cunosce nece cifrele depre bani, și asia devine fórté desu insielatu; se otarese: ca computulu se se estinda la cele patru operatiuni fundamentali cu numeri concreti și abstrasi, cu elevii cei mai deprinsi și cev'a din frangeri, apoi regul'a de trei simpla și regula insoțirei. Ear modalitatea, de a reduce regul'a de trei la inmultire și inpartire, și modalitatea de a ajutá operatiunile mintali cu cele depre tabla, propuse de I. Lazariciu, deocamdata nu se afla cu cale a se primi. Atátu cu privire la computulu pre tabla, câtu și celu mentalu se se estinda pana acolo, incátu se póta prunii, dupa-ce frecventéza scól'a, adauge, subtrage, inmultí și inpartí numeri mai de tóte dílele in capu cu usioratate; asemenea se póta preface (in capu) din cruceri florini, din punti mági, din díle ani, și „vice versa.“

Modalitatea de urmaritu in ambele aceste specii de computu, se se aplice la totu casulu aceea, carea din esemplu invetiá pre pruncu regul'a; in locu de numeri abstrasi se se folosésca concreti, și se purcéda invetiatoriulu cu sistemu, nice se tréca de la o operatiune pana nu e intiparita bine in mintea tuturoru elevilor; apoi preste tóte se folosésca esemple, de cari vinu in viati'a practica.

IV. Pentru-ce trebuie se se prepare invetiatoriulu pre tóta ór'a de invetiamentu?

Aici aducundu-se mai multe cauze detragatórie progresului, ce au de a lu face pruncii deoparte, ear dealt'a detragatorie si daunatióse pentru insu-si docintele, devenindu — prin aceea cà nu se prepara — nepromptu, ba chiaru de risulu copiiloru demulteriori: se recunósce absolut'a necesitate, ca docintele se se prepare pre tóta ór'a de invetiamentu.

V. Ce cvalitáti se receru de la unu invetiatoriu, spre a corespunde deplinu chianarei sale?

Considerandu-se si constatandu-se aici de tóte părțile gréu'a misiune si deosebit'a pusetiune, ce o are docintele in soçietatea omenésca, prelanga cele desfasiolate in acésta materia inca in siesiunea invetiatorésca din a. 1864 p. 2., presupunendu-se docintii scutiti de defectele corporali inca de la alegerea seau denumirea loru in oficiu, in unanimitate recunósce conferinti'a: cà invetiatoriulu trebuie se aiba scienti'a necesaria, portare morala esemplaria, bunatatatea si cultur'a animei, pacientia, placere si devotamentu façia cu oficiulu seu; mai departe se fia speclulu virtutei, in carele uitandu-se toti, se si-védia erorile; se fia punctuosu si diliginte in scóla si afara, si in fine se incungiure soçietátile depravate; cu unu cuventu, se fia curatu de tóta pét'a, carea detrage si demnitatii omenesci, necumu oficiulu seu.

Dupa care, urmandu locu deschisu pentru alte motiuni in interesulu scóleloru populari, se mai otaresce: a) ca docintele se aiba de grigia, ca pruncii se vine la scóla curatíti, grigiti, fara de a conturbá liniscea pre ulitia; ba se propage in dinsii o portare de asia, càtu se se cunósca cà ambla la scóla. b) Se nu i lasé se amble multu pre usiele scólei, ca se nu nutrésca in dinsii unu feliu de petulantia deoparte, ear dealt'a ca se nu conturbe prelegerile; i póte lasá inse afara pre toti odata intre óre pre câte've minute. c) Se grigiésca docintele, ca pruncii de scóla se amble la biserica, si unde se póte se si cante.

Corespondintie.

Lugosiu, 16 Februaru 1867.

Clarissime Domnule! In „Gazet'a Transilvaniei“ numerulu 7 din 1867, precumu bine scii si Cl. Domni'a Ta, cinev'a (nu se scie unulu seau mai multi) cu datu din Lugosiu 29 Ianuariu c. n. a scrisu unu articlu, in carele, — dupa-ce dedupa culise vorbesce in privinti'a petitiunei fruntasiloru Romani ai Transilvaniei substernute Maiestatei sale c. r., si dupa-ce scrie, cà intre ordinariatulu gr. or. de la Caransebesiu si intre celu gr. c. de aici domnesce ostilitate in mesura insemnata, apoi dupa-ce mai spune câte've despre faptele unui omu aflatoriu in clerulu unitu, — adauge in urma aceste: „Inse destulu despre unele ca aceste, cari aru avé in „Sionulu romanescu“ locu mai bunu, decâtu nemicurile de la Naseudu.“

La acestu articlu in privinti'a pasagiulu din capetulu lui, sunatoriu despre omulu, ce se afla in clerulu unitu lugosianu, me aflu din mai multe ratiuni necesitatu a face in acestu organu besericescu urmatóriele reflesiuni:

a) Cumca, dupa-ce de la Naseudu decandu exista „Sionulu rom.“ in colónele lui s'au publicatu multe lucruri bune si frumóse, si dupa-ce corespondintiele de la Naseudu in caus'a scolara despre mecanismulu deprin scóle, publicate in „Sionulu r.“, pentru nescari micutie abateri de la obieptu nu se potu numí „nemicuri“ si inca façia cu lucruri de cërta si de acelea, cari insu-si

scriitoriulu anonimu in pasagiulu seu le numesce nemicuri si le díce ticalosiesce jucate, — luminatu se póte vedé, cà espresiunea corespundintelui anonimu din pasagiulu memoratu („ar avé in „S. r.“ locu mai bunu, decâtu nemicurile de la Naseudu“) generalminte dísa despre Naseudu e vatematória si e contraria reguleloru logice.

b) Cumca eu nu aflu neci o cauza de dómne-ajuta, pentru carea anonimulu scriitoriu ar poté ratiunaveru díce aceea, cà cele, ce scrie despre omulu nenumitu din clerulu unitu, aru avé locu mai bunu in „Sionulu romanescu.“ Ma dincontra, cautandu si la inpregiurárele cele nefavoravere, in cari ne aflámu asta-di pre aici si cari inpregiurári onoratului publicu cetitoriu nu suntu cunoscute, aflu, cumca si in „Gazet'a Trans.“ nu ar fi trebuitu se se aduca inainte pasagiulu memoratu, din cauza: 1) pentrucà in acelu pasagiu sub masca se atingu despre persón'a incerta lucruri de cërta needificatórie, si totu cuprinsulu lui nu are nici unu folosu, fara numai face sfara in tíera si ocaru, spre marea bucuria a contrariloru clerulu unitu si spre intristarea celoru binesentítori; 2) pentrucà nu se vede a fi fostu lipsa, ca caus'a nu sciu a carui din clerulu unitu, aflatória la superiorii besericesci in forulu besericescu competentu (cumu se vede din vorbele corespundintelui anonimu) in modulu espusu in pasagiulu memoratu se se scóta si in fóia publica si se se aduca inainte si in forulu publicitatei literarie, unde acea cauza e necunoscuta inca, vinovatítulu din clerulu unitu e persóna nenumita si incerta, si acuatoriulu siede ascensu ca iepurele in tufa, si unde despre caracterulu omului atinsu in pasagiulu desu-memoratu nu se póte formá nici o parere, neci o judecata rationavere singuru numai dupa vorbele unui scriitoriu pitulatu dinaintea publiculu cetitoriu.

Dupa aceste in urma mai adaugu, cumca pentru acele, ce a scrisu anonimulu corespundinte in „Gazet'a Trans.“ despre omulu nenumitu din clerulu unitu, dupa parerea mea cu multu mai bunu locu decâtu in „Gazet'a Trans.“ ar fi afluatú dinsulu atunci, candu acelea, ce a scrisu in amintítulu pasagiu despre omulu nenumitu din clerulu unitu, inainte de a se tramite spre publicare le-ar fi aruncatu frumosielu in focu, ca se le arda par'a focului, se nu véda lumina spre bucuri'a contrariloru clerulu unitu si spre dorerea Romaniloru binesentítori.

Gabriele Popu, canonicu.

Tienutulu Oravitiei, in Februaru 1867.

Onorate Domnule Redactoru! In colónele pretiuitulu jurnalulu besericescu „Sionulu rom.“ aparú cu capetulu lunei lui Dicembre a. tr. o corespondintia din comitatulu Temisiórei, in carea d. corespundinte inflacaratu de zelulu casei Domnului de serie deoparte cu colorile cele mai vii, cumu in părțile Oravitiei se pangaresce s. sacramentu alu casatoríei, dar dealtaparte caracterisédia, respective innegresce preotímca cerculu acelu'a, carea cu atát'a recéla si flegma s'ar portá intru radical'a sterpire a reulu cestíunatu. In interesulu adeverulu inse, ca nu „tacendo — in cele aduse pre tapetu de d. corespundinte — consentire vi-dear,“ sum silitu a dá o deslucire sincera, cunoscundu prea bine, cà numai din buze si fàra nece unu temeiu suntu produse negru pre albu cuventele decâtu capetulu laudatei corespondintie: „Eara caus'a desvoltata in cele precedente sum in stare a o documentá orísicandu.“

Se inplinescu 7 ani, decandu in părțile Oravitiei fara rusíne si sífiela de superioritátile respective, dar si fàra frica de Ddieu si de pecatu, traescu multe sute de teneri mai deprin tóte comunele in legatura concubinala, asia, càtu pre tempu ce mierge totu mai mare audacia outédia a-si luá acesti calcatori de lege de a seversí actulu acest'a „quasi“ alu cununíei chiaru cu solemnitátile proprie s. taine a casatoríei. S'au incercatu multi, ba preamulti, de a redicá reulu acest'a din midílocu; inse dorere fara nice unu succesu. Ca se retacu altele, voescu a memorá spre legitimarea atátu a colegiloru miei càtu a subscrisulu

numai o inpregiurare, cu carea noi totdeun'a ne amu fostu nisuitu a pune stavila memoratei faradelegi. In tómn'a anului trecutu adeca ne svatuiseràm unii dintre preotii cercului acestu'a, cà cumu amu poté lucrá mai protivitu, spre a pune odata capetu insoçirei acesteia asia de consvete concubinale? Dupa o contielegere matura otariràm a serie oficiosu judetiului cercualu respectivu pentru asistintia necesaria, cu scopu, de a alungá concubinele de la vét'r'a fictivului maritu; totu de aice ne amu adresatu si la alte locuri competente. Inse nice de ici nice de colo nu poteràm dobendí nici unu respunsu, cu atât'a mai puțin vindecarea reului, ce ne stateá asia tare la anima. Firesce, cà mai usioru se poteá nedusí peccatulu acest'a in prim'a lui origine, candu eráu prearare acesteia legaturi concubinale; dar asta-di, unde astfelu de parchi suntu in tóte comunele preste fire multe, dupacumu aieptai mai susu, numai o concessiune gratiósa mai inalta e in stare prin licintia cununiei toturoru acestor'a, cari traescu in concubinatu, de a vindecá reulu acest'a radicalmente.

Lu compatimescu deci pre d. corespundinte, candu indresnesce a aserá, cà „preotii facu contracte despre alatura si statornicia,“ svatuindu-i, ca altadata seau se rumege mai bine aceea, ce voesce a scrie in efemeridele publice, seau se faca esceptiune, concediendu eu, cà ici còlea se va aflá câte unulu, carele uitandu-se de chiamarea sa se va demite póte si la unele ca acele, de cari amintesce d. corespundinte. — Se temeá, cà dísele d. sale nu voru poté strabate la audiulu respectiviloru in părtilu Oravitiei; inse nu aiba neodichna, cà la provocatiunea d. corespundinte onorata redactiune, dupacumu se vede din „Post'a“ deschisa a aceleia, a facutu destulu cererei lui, tramiandu-ne si nóue celoru neprenumerati numerulu 3 din „S. r.“; le amu aflu cu placere si multiamimu pentru svaturile fratiesci nóue cu atât'a afabilitate inpartasite! Fii asigurat, D. Corespundinte, c'a chiaru subserisulu demultu ar fi prenumeratu fói'a acest'a, ce nu e mintiuna cà e de asia mare insemnate pentru noi preotii, avendu ocaziune de a convení in colonele aceleia mai adese unii cu altii; inse din intemplantu cerculariulu v. ordinariatu lugosianu emanatu inea la inceputulu „Sionului“ nevenindu-i la mana nicidecumu deoparte, dealt'a inse nesciendu adres'a on. redactiuni a „Sionului rom.“ a fostu silitu a asceptá ocaziunea acea binevenita, carea lu va indrumá in acolo, de a pasí pre terenulu celu inea lui necunoscutu. — Nu potu inse lasá nice cu capulu acea batjocura falsa, ca cumu teologii cei „sistematici,“ cumu i place domnului corespundinte a i numí, nu si-aru cascá gur'a macaru odata de a predicá credintiosiloru sei, svatuindu-ne si indrumandu-ne la lectur'a de càrti folositorie sub tempulu, in carele pertractàm unele lucruri ca acelea, ce scarescu asia de tare védi'a unui eclesiasticu. Cumca asertiunea acest'a precátu e de falsa preatátu e si reutatiósa, se vede din pracs'a de tóte dílele, carea argumentédia chiaru contrariulu, de carele se va poté convinge d. corespundinte, deca va ostení pana in părtilu nóstre si va gasí de la credintiosii nostri aceea, ce nu i-ar fi voia de a audí.

Accestea mi-am tienutu de detorintia a le aduce la cunoscentia on. publicu cetitoriu, ca nu cumv'a, prin cuventele cele frumóse ale domnului corespundinte sedusu, se fia aplecatu a le crede tóte; cari decumv'a le asi fi retacutu, m'asi fi facutu partasiu totu aceluia peccatu, de carele nu dubitediu a fi scutitu d. corespundinte in tenorea cuventeloru santului Anselmu, carele díce: „Celu ce mintiesce si celu ce ascunde adeverulu, deasemenea suntu vinovati: celu, pentrucà doresce a stricá cuiv'a; cest'a, pentrucà nu voiesce a folosí.“ (Qui mendacium profert et qui veritatem occultat, uterque reus est: ille, quia nocere desiderat; iste, quia prodesse non vult.) Si asia si eu „dicendo salvavi animam meam.“

Unu preotu gr. c.

Clusiu, in 8 Februaru 1867.

In nru. 23 alu „Sionului rom.“ din 1866 unui corespundinte de aice, — dupa-ce vorbesce, cà „de unu tempu inoóce a cetitu prin diurnalele nóstre câte unu articulandru fugitivu despre scóle, inse numai despre cele populari, càci cele mai inalte remasera, dupa parerea lui, fàra neci o grigia“, — i se pare cà dícemu: „lasa cà avemu consiliari de scóle si ne voru grigi ei de baiati si de serguinti'a loru“; apoi eschiama: „Oh natiune, asia nu ne vomu ferici!“

Acést'a tanguire a animei sale o deduce d. corespundinte, incátu cugetàm a intielege corespundintia acest'a destulu de confusa, din acea inpregiurare, cà „inainte se propunea in gimnasiulu r. cat. din Clusiu religiunea la studintii romani la-olalta cu cei de alte natiunalitati de unu profesor versatu in scientie(?), barbatu de specialitate(?), pusu spre acestu oficiu, si carele nu are alta grigia, decátu aceea, si cà acum'a dupa ordinatiunea venerabilului consistoriu metropolitanu gr. cat. propunendu-se religiunea romanesc, stàm reu cu ea; càci animele cele fragete ale junimei nóstre suntu neglese, si pentru aceea, díce d. corespundinte, erá mai bine se remana studintii romani acolo de unde seceráu cev'a folosu.“

Invine apoi pe consiliariulu de scóle (pe care?), cà e ocupatu cu alte lucruri private si ale oficiului, si cà nu are grigia studintiloru. Dupa aceea díce, cà si gr. orientalii totu asia stau, dar cà aice ar fi mai multa diligintia, ci succesu necidecátu, si lasa caus'a se o ceree altii. —

Noi spunemu dreptu, cà desí d. corespundinte judeca aici tare unilateralmente; desí d. lui articulii, scrisi in diurnalele nóstre despre starea scóleloru cu multu zelu si caldura, i numesce „articulandri fugitivi“: totusi nu ne amu fi aflu indemnati a respunde domnului corespundinte, deca onorat'a redactiune nu ar fi cerutu deslucire. Incátu inse noi din cele numerate vedemu, cà d. corespundinte atinge maicuséma in corespundintia sa pe gr. c., lovindu numai ca prin trecutu si pe gr. orientali, ne vomu marginí numai la acesti din urma. Atát'a inse nu potemu retacé, cà consiliarii de scóle nu suntu pusi ca se ingrigiesca de baiati si de diligintia loru, si cà gimnasiulu rom. c. din Clusiu nu stà sub consiliarii de scóle romanesci, prin urmare ei nu au neci o influentia oficiósa neci asup'r'a acestui gimnasiu neci asup'r'a eleviloru lui. In câtu inse ei au se ingrigiesca peste totu pentru cresecrea tenerimei, apoi se scia d. corespundinte, cà loru nu le a trecutu din vedere neci defectulu, ce se observéza in adeveru in privintia propunerii religiunei nu numai in Clusiu, ci mai la tóte gimnasieele straine. Ci acest'a nu vine de acolo, càce elevii (uniti?) invétia acum'a religiunea romanesc in unulu seau altulu locu. Noi desí, precumu amintiràm, nu ne tienemu competinti a dejudecá, cumu se tractédia religiunea la gr. cat., totusi atât'a nu potemu trece cu vederea, de a nu observá, cà parererea domnului corespundinte este nefundata. Pentrucà nu se póte negá, cà deca religiunea prin concepte adeveratu religiose are se sedésca in animele eleviloru simburile bunului; deca ea are se intarésca pre elevi in credintia sa parintiésca prin esplicarea dogmeloru, a cerimoniiloru besericesci si a usului liturgiei; deca are se i faca cunoscuti cu beseriea sa si cu tóte cele ce se tienu de ea; deca are se trediesca in ei acea schintéua ddiecsca, carea se le fia conduceria in pericle si retaciri: atuncea ea trebe se se propuna in limb'a besericea loru, de la catechetulu loru, langa beseriea loru. Negrigia acestei macsime a instrainatu pe multi de la beseriea loru si i a facutu renegati; càci de la religiunea invetiata de la straini in limba straina, langa beseriea straina, este numai unu pasiu pana la renegarea natiunalitatii. Avemu esemple vii. Deca d. corespundinte crede, cà invetiandu Romanii religiunea cu cei de alte natiunalitati, adeca ungresce, voru scí mai multu din ea, apoi suntemu siliti a i spune, cà acest'a o negàm cu totu

pretiulu. Da, voru scî reoitá si vorbî multu unguřese, inse religiunea lor le va fî necunoscuta.

Se venimu acum'a la cele aretate despre gr. orientali. E dreptu, si adevăru nu se pôte ascunde, cã invetiatur'a religiunei nu se propune la gimnasiile straine pentru Romani astfelu, precumu ar cere trebuint'a; dar acest'a vine de acolo, cã:

a) Pentru tôte clasele normali si gimnasiali suntu numai dōue ore pe septemana, cari in 10 luni de prelegere aru face 80 de ore; scōte de aici vreo 16 ore, cari se pierdu pana-ce se incepe si incãtu se finēza mainainte religiunea, si voru remanē 64 de ore; ica si din acestea pentru multele serbatori, candu alērga elevii pe acasa, inca vreo 14 ore, — si voru remanē 50 de ore, in cari catechetulu are se predee totu materialulu prescriu, si adeca istori'a biblica, catechismulu micu, catechismulu bogatu, marturisirea ortodōesa, istori'a besericēsa si dreptulu canonicu. Dēca e acest'a cu potintia, fãra a dīce: „ex omnibus aliquid, ex toto nihil,“ judece d. corespundinte.

b) Localitatea, in carea se tiene religiunea cu elevii gr. orientali. Nefiendu aceea scōla comunala, catechetulu tiene religiunea in beserica, unde atãtu catechumenii, cãtu si catechetulu amortiescu de frigu. Cãtu potu ei dara spor' aici, cugetu cã nu e de lipsa a mai demonstrá. Coedreptu consiliariulu de scōle a invitatu pe catechetulu, ca se cōra o localitate in edificiulu liceale, carea directoriulu este detoriu a i-o dá; inse vedemu, cã pana acum'a nu s'a facutu.

c) Insu-si materialulu de propunere, carele dupa parerea nōstra nu e asia intogmitu, ca se atraga catechumenii la invetiarea lui; si acest'a ni se pare deoparte prea multu, dealt'a prea puçinu. Prea multu: pentrucã istori'a besericēsa, carea constã din 3 tomuri marisōre, si dreptulu canonicu asisiderea nu ar fî pentru studintii inca nu destulu de pregatiti; apoi marturisirea ortodōesa este unu studiu greu, ce constã totu din citatiuni din s. scriptura, mai multu folositorie pentru teologi de specialitate, decãtu pentru studinti inceputori, cu atãtu mai tare, cu cãtu pre acesti i face se memoriseze, se si-incorde mintea preste mesura, ca se si-le pōta apropiá, neispitindu de intielesu si de cause. Prea puçinu: pentrucã liturgi'a, esplicarea cerimoniilor bisericesci, insemnatarea serbatorilor, constructiunea besericilor, insemnatarea vaselor si a vestimentelor besericesci, cari aru trezi in teneri o atentiune mai mare, unu zelu mai infocatu, nu se propunu nicaiurea. De aici vine, cã tenerii cresc si se facu barbati, fãra se si-cunōsca beserica sa in esinti'a ei, ear nu numai in cele dinafara, cari cara-si le vede numai, dar nu le precepe. De aice vine, cã elevii nu sciu, nici acumu nici dēca cresc si se facu barbati, candu si cumu se si-faca cruce; ingenunchia, candu nu trebe; si candu aru trebuí se se inchine, se si-plece capulu, ei stau ca o stanca fãra viatia cu totulu indiferinti. Aduge, cã unii elevi nu sciu nici cetí bine romanesce, ca se ai deplinu icōn'a nepotintiei.

d) Parintii, cari cu amoru falsu cãtra fiii sei, invinuescu pe catechetu, dēca le dà cãte o secunda, cã nu e romanu, cã nu e dreptu scl. Mai suntu si alte cause; dar aflãmu mai oportunu a le retacé pentru acum'a.

Arete-mi acum'a d. corespundinte, ce pōte face consiliariulu de scōle in unu obieptu ca acest'a, carele se tiene strinsu de sfer'a organelor besericesci? Se indrepte scaderile? Le ar poté numai intr'atãt'a, incãtu va fî ascultatu. Inse dēca nu va fî ascultatu? Se arete la locurile competinti? Dar cari suntu aceste? Guvernulu? Acest'a va dīce, cã obieptulu acest'a cade in sfer'a besericēsa si beserica, ar protestá cu mare ostentatiune incontr'a unei asemine intentiuni. Consistoriulu? Acest'a ar dīce, cã religiunea se propune bine dupa prescrie si cã areti lucruri scandalōse si oribili, precumu a mai facutu. — Aici ne oprimu, pana-ce Domnedieu va dá altfelu, cu aceea rogare cãtra d. corespundinte din Clusiu, ca se fia mai justu in judecata si se nu osendēsa pe nimene neascultatu.

Amvonulu.

Preotii ca legati ai Domnului si detorintiele chiamarei lor,

(predica la intrarea in oficiulu protopopescu, vicarialu etc.)

„Drept'aceea ve rogu pre voi, fratii miei, eu legatulu intru Domnulu, ca cu vrednicia se amblati dupa chiamarea vōstra, cu carea sunteti chiamati.“ Efes. 4, 1.

Fienti'a suprema, preapoterniculu Ddieu, carele *cu mana tare si cu braçiu inaltu* a creatu universulu si tôte cele ce se afla intr'insulu, dispune tôte dupa necuprinsele sale svaturi spre binele fapturilor sale. Elu a infrumsetiatu firmamentulu cu stele, a caroru stralucire si dispunere intielēpta o admirãmu. Elu a asediatu in natura legea eterna si a lucratu lucruri puternice, urdirea caroru urmarind'o mintea nōstra cea marginita se pierde intru combinatiunile sale imperfecte. Elu tiene in manile sale firulu viatiei nōstre a singuritoru si sōrtea intregu genului omenescu, fãra de a carui providentia si voia nemica s'a facutu ce s'a facutu, si fãra de a carui scire nici unu firu de peru depre capulu nostru nu cade. — — —

Aceste si asemini cugete mi se ivescu in sufletu, Onorati in Christosu Frati, si asemini sentimente miniplu anim'a in diu'a de adi, in carea antaiadata pasiescu inainte-ve, dupa-ce preastralucitulu si preabunulu nostru archipastoriu se indurã a me desemná de presiediatoriu intre lucratorii in vini'a Domnului din cuprinsulu acestui tractu, devenindu vacanta acest'a statiune protopopesca prin promovarea m. onoratului meu antecessore. Mare si cu multe respundietãti inpreunata sarcina a caditu pre umerii puçinatatei mele, cãtu intr'adeveru potu se eschiãmu cu apostolulu Paulu: „*Si io venindu la voi, veni'am nu intru inaltiarea cuventului seau intieptiunei, vestindu vōue marturisirea lui Ddieu.*“ I. Cor. 2, 1. Si cara-si: „*Au cine a cunoscutu cugetulu Domnului? Cine tu va invetiã pre elu?*“ Asia e, O. Frati! Nimenui nu e cunoscutu ascunsulu Domnului. Omulu si-propune multe in viatia si sperēdia necontentitu; dara dispunerea preste viitoriulu fientielor toturor e in man'a Ddieului Sabaotu, carele *e inceputulu si capetulu*, si carele petrunde si cele mai dinleintru ale omului.

Deaceea supunendu-me si io cu umilintia otarirei ddieesci si a maimarilor miei, ce me redicã la acest'a trēpta asediata in institutulu mantuirei sufletelor, vase-dica in beserica, nu sciu si nu potu in solemn'a di de adi se ve salutu mai nimeritu, decãtu cu cuventele marelui apostolu alu neamurilor: „*Ve rogu pre voi, fratii miei, eu legatulu intru Domnulu etc.*“ Pentrucã acelea ne aducu aminte: I. cã noi pastorii sufletesci unulu cãte unulu si toti dinpreuna suntemu delegati ai Domnului; II. cã ca atari trebe cutotadinsulu se inbraçiosiamu chiamarea nōstra si se i implinimu santele detorintie. Si asupr'a acestoru dōue puncte se meditãmu puçintelu cu ajutoriulu maimarelui pastorilor sufletesci, Domnului n. I. Christosu.

I. Dēca despre toti preotii crestinesci se adevărese, cã suntu delegatii seau solii dulcelui Isusu, tramisi intre popōre spre a inpartasi acestor'a mangaiãrile religiunei mantuitořie, apoi ast'a cudeosebire se pōte dīce despre preotimea romana. Cãci de aruncãmu o privire in istori'a trecutului nostru, candu natiunea si religiunea nōstra erã sbiciuita de fatalitãtile vēcurilor crudele, candu ea gemeã cu amaru sub jugulu de fieru si sub nedreptãtirile feudalismului, candu fiendu toti incontr'a ei si nimeni prelanga ea i se mai sapase mormentulu, candu

in fine o paradisă și floarea ei, întieleginti'a și nobilimea: în această jalnică a ei pușetiuone ôre cine o mai mangaiă? cine i însufflă putere sufletesca? cine o incuragiă spre suportarea suferințelor grele? Nimeni alții, decât pastorii ei cei buni, cari ca adeverați imitatori ai pastorului suprem, I. Christosu, erău gaț'a a si-pune și viați'a pentru mântuirea turmei lor. Într'adeveru ne cuprinde mirare, cumu o natiune și o religia amenințată și aruncată de atâte valuri protivnice și trecută asiadîcundu prin sabie și prin focu a mai potutu se scape înca cu viați'a până în presinte. — Dara, charu Domnului! periclele trecutului sunt cu norocire devinse, și natiunea română reascută și curățită ca aurulu prin focu a început a face pași inbucaurtori pre calea prosperarei și a înfloririi. Și această se pôte multiamî după Ddieu deoparte acelei înpregiurări, că în ierarhi'a noastră barbatii, cari au siediutu pre scaunele arhieresci, desîgoniti de sôrte și asupriți de timpurile vitrege, s'au ingrigitu, ca turm'a sufletesca se fia după potința totdeun'a prevediută cu pastori buni, ministri demni și conducători întiepleți, cari ca legați ddieesci cu blandetia și întiepletiune se staruésca a îndreptá poporulu grigiei loru incredințiatu spre fericire. Dealtaparte credințiosii fii ai natiunii rom., desî apesati și lipsiti material-minte, inse spiritualminte erău linisciti și intariti întru conscienti'a, că pădirea moralei între dînsii și a celorlalte odóre înpreunate cu aceea e depusa în mâni fidele, prin archipastori în mâni vicariloru, protopopiloru și ale preotiloru respanditi pîntru poporulu rom. cu sant'a devisa: „*Mergundu invetiati și predicati evangeli'a.*“

Ceea ce au fostu înaintasii noștri în trecutu, suntemu noi în presinte, O. în Chr. Frati! Noi, ca și ei, suntemu delegati ai Domnului, suntemu *sarea pamentului și lumin'a lumii*; noi, ca și ei, avem totdeun'a se premiergemu cu esemplulu faptelor celor bune; nôue ne e data, ca se facemu netedé călile cele coltiuróse ale viației aceștei'a, se sterpimu din vini'a Domnului tóte maracinele, și se plantămu sementia de acelu soi, care se fructifice cu sutele. Diferinți'a între noi și înaintasii noștri e aceea, că cerințele timpului înaintatu în civilizațiune s'au maritu, și în proporțiune cu această s'au maritu și înmultitu și santele nôstre detorinție față cu bunulu nostru popor. Misiune cuadeveratu sublîma și de fôrte mare însemnatate avem, cu carea inse totodata e înpreunată și o responsabilitate totu asia de mare înaintea lui Ddieu și a ômeniloru, mai alesu déca carev'a se afla înalțiatu la ôrecare trépta. Aici e vorba apoi, ca cinev'a, lapedandu lasîtatea și nepasarea, cu abnegare-de-sine și cu energia, ce caracterisédia pre adeveratulu barbatu ca barbatu, se si-emerite prin acurat'a împlinire a oficiului seu recunoscinti'a celor de față și a posterității; unu atare nu se va descuragiă vediendu mari-mea greutățiloru, ci și în midîloculu loru va eschiamá cu psalmistulu: „*Fericitu barbatulu carui'a este numele Domnului sperarea lui, și nu a privitu la desiertatiuni și la nebuniile mintiunóse.*“ Psalm. 30. v. 9. — Si de atari barbati pastori buni avendu lipsa beseric'a și natiunea nôstra, denou ve rogu pre voi, I. Fr. Pr. ai acestui tractu, cu dis'a s. Paulu, ca *cu vrednicia se amblati după chiamarea vóstra, cu carea sunteti chiamati.*

Dara care este în specialu această chiamare și cari sunt detorințele inpușe de dîns'a?

II. Ddieesc'a invetiatura a religiunei crestine strabându în tóte anghiuurile lumii, a redicatu din amortîrea sufletesca și a scosu la lumin'a adevărului popórele pa-

gane, desbracandu-le de selbatecía și îndreptandu-le pre calea fericitória a propasîrei umanitare. Acea santa religiune nu se reține nici adi numai la simpl'a administrare a santelor sacramente, ci se estinde cudeosebire și la instruirea și la invetiarea credințiosiloru noștri. Altcumu beseric'a nôstra n'ar fi beserica „invetiatiória,“ ci numai administratiória.

Fienti'a cea mai alésa a lui Ddieu pre pamentu, adeca omulu, fiendu creatu după chipulu și asemenarea Creatorului seu, și fiendu înzestratu cu cele mai frumóse însusiri și cu minte ratiunabila, prin această e capace de o propasire continua pre calea desvoltarei întielesuale și si a bunastarei materiale. Dara fiendu mintea omenesca totodata marginita și plina de scadiemente, ast'a aduce cu sine, de progresulu civilizațiunei omenesci e însocitu de nenumerate rele. Înmultirea faradelegiloru și a blastamatîelor dorere o vedemu decomunu progresandu în cumpena drépta cu cultur'a mintiei la o parte însemnată a omenimei; asia, câtu truff'a, pism'a, man'a, poft'a de resbunare, pagubirea deapropelului, ur'a, feliu de feliu de însielatorié, și desfrenulu viației, atari ômeni nici nu le mai privescu de pecate. — Si eata, O. Fr., o parte specială a chiamarei nôstre pastorali! carea stă în aceea, ca se ne nevoimu din tóte puterile, a ferí pre credințiosii noștri de atmosfer'a ciomósa a unoru astfelu de retaciri; ear unde abaterile lui de la calea adevărului ar pretinde dogene, aceste se nu întârdiamu a le face, nu numai cu spiritulu blandetîelor, ci și cu sabi'a cea cu dóue taisiuri a adevărului evangelicu, carele *petrunde până la despartîrea sufletului și a spiritului, a medulărilor și a meduei, a cugetelor și intențiuniloru animei.* Eyr. 4, 12. Sementi'a cuventelor nôstre pôte va cadé și pre piétra, va-se-dica în anime invertosiate întru reutâti, unde sementi'a neprindiendu radecini se va uscá, seau maracinele crescunde o voru innecá; inse ea va cadé și în pamentu bunu, în anime primitórié, ale caroru córde mai delicate atingundu-le, le va îndreptá pre cararea, ce duce cătra fericire. — Instruirea necontenită a preotului, purcésa din îndemnu curatu, câte suflete retacite a mântuitu dej'a, pre câti i-a retienutu dej'a și i a retrasu de la abisulu desperarei! Pre atari preoti apoi cu dreptu cuventu i-a asemenatu Mântuitoriulu I. Christosu cu *pastoriulu celu bunu, carele aflandu ôiea cea retacita o redica pre umeri sei și la Tata-lu o duce, și Tata-lu se bucura de ea mai virtosu decâtu de celeu nôuedieci și nôue, cari nu au retacitu.* Luc'a 15. Si déca în calea activității nôstre s'aru iví orîșicari dificultâti, se nu desperâmu niciodata, aducundu-ne aminte, că pre noi nici o putere, nici focu, nici sabie, nici mórtea nu trebuie se ne despartia de iubirea lui Christosu și de iubirea sufletelor rescumparate cu scumpu sangele lui, pentru a caroru mântuire trebuie și viați'a se fimu gaț'a a ni o jerfí.

Alu doile obieptu după beserica, pentru carele trebuie se fimu cu tóta grigi'a, sunt scólele nôstre poporali. — Scienti'a e unu tesauru nepretiuitu. Deci nici o ocasiune se nu o lasămu trecută, fara de a ne straduî se rumpemu cétia întunerecului atātu depre ochii parințiloru câtu și ai prunciloru cercetori de scóla, luminandu-i despre folósele cele nespuse ale scólei și înfigundu aduncu în anemele loru iubirea cătra institutele de invetiamentu. Nu e destulu, I. Fr., numai din obicei a amintí din candu în candu poporului, ca se si-dee pruncii la scóla, „pentrucă cei mai mari asia ne poruncescu;“ căci cu acestu metodu de îndemnare aretămu numai ôrecare gradu de indiferentismu și întarimu pre cei nepreceptu

in fals'a loru credintia, casî candu scól'a ar fi o povara dispusa din partea superioritatei, pre carea de frica ca de voia buna si sub piedépsa trebue se o portâmu. Din-contra se cuvine, ca la tóta ocasiunea binevenita se des-lucimu poporului nostru intentiunea cea salutară a maimarilor nostri, caror'a le zace la anima luminarea si fericirea filoru natiunei romane, si totodata se i are-tâmu relele, ce resulta din nescientia, cumu si progresa in cultura facuta de alte popóre mai civilisite, cari popóre togm'a deaceea si in respectulu bunastarei materiale ne intrecu pre noi. Astfeliu de exemple, propuse cu amóre parintiésca si la intielesulu credintiosiloru nostri, voru misică mai multu, decâtu órice alte midlóce.

Am prolongitu, O in Chr. Fr., vorb'a asupr'a acestoru dóue ramuri de capetenia ale activitatei nóstre, desí sum convinsu, cà insemnatatea loru cea mare frâtiele vóstre deasemenea o sentiti. Dara nu potui altfeliu; deórace beseric'a si scól'a suntu institutele acele, unde se pune temelulu si se zidesce pomposulu edificiu alu moralitatei, ai carei padítori si portatori suntemu noi si carea e mai presusu de toti tesaurii lui Dariu si de tóte bunatâtile cele trecátorie ale lumii acesteia. Ferice de acelu individuu, precumu si de acelu poporu, carele possiede cunóscintia a legeri iubirei lui Ddieu si a deaprópelui, are cunoscerea de sine insu-si, cu unu cuventu tiene la moral'a cerésca si padiesce cu scumpatate prescriptele ei; eara de mii de ori nefericitu e acela, din alu carui sinu s'a stinsu si pierdutu sentiulu moralitatei! Ca corabiariulu, carele retacesce fâra compasu pre undele spumegande ale marei turbate, pana candu, corabi'a-i aruncata sdrumicandu-se de vreo stanca, nenorocitulu corabiariu si-afila mormentu in abisulu spaimentatoriu: intogm'a e unu omu fâra anchir'a viaticii, fâra religiune si morala; elu pasindu cu trufia pre aren'a lumii amegitórie, urmaresce numai firulu pasiuniloru si sentiriloru sale nedumerite si stangace, cari in fine desiguru lu conducu la desgustulu viaticii, la desperare si la pierire.

Se dâmu dara lauda Parintelui cerescu, carele gratia sa si binecuvantarile credintiei mantuitórie le revér-sa preste faci'a pamentului. Se fimu cu reverintia si ascultare fiiésca càtra prealuminatii archierei, prin consci-entiosa inplinire a oblegamentelorú nóstre ca conlucra-tori usiorandu-le sarcin'a gubernarei, astfeliu fiendu provocati de s. Paulu apostolulu, carele díce: „*Eara impre-una-lucrându ve si rogâmu, ca se nu luati voi darulu lui Ddieu indesiertu.*“ II. Cor. 6, 1. Se aretâmu onórea cu-venita si deregatorieloru lumesci, sciendu, cà suntemu detori a dá imperatului ce e a imperatului, precumu lui Ddieu ce e a lui Ddieu. Mat. 22.

Preurma cu nevredniculu sierbulu Domnului, pre-candu prin acést'a ocupu serbatoresce scanulu protopopescu alu acestui tractu, — aducundu preaumilita multiamita ilustritatei sale p. episcopu pentru gratiós'a de-numire, de carea m'a invrednicitu; si multiamindu deo-data si m. onoratului d. protopopu predecesoru alu meu pentru ostenéla introducerei in oficiu pusa cu atâ-t'a bunavointia, — me intoreu inca odata càtra voi, I. Fr. Preoti ai tractului mie concreditu, rogandu-ve cu tota-dinsulu, ca in tóte lucrârilu nóstre se fimu o anima, unu sufletu. Eu din parte-mi in cerculu activitatei mele voiú pune cu bucuria puçintelele mele poteri intru sierbitiu-lu santei cause a infflorirei beserice si natiunei nóstre, si me voiú straduí, ca se se sustiena onórea tractului si se emeritâmu conplacerea maimariloru nostri; desí „*a me laudá nu mi-este de folosu, cà voiú veni la voi intru vedeniele si descoperirile Domnului.*“ II. Cor. 12, 1.

Chiaru deaceea pentru acurat'a inplinire a mandatorulu archipastoriului si a celoralti prepusi sum gat'a a me luptá cu órice greutâti. Inse dealtaparte nici frâtiele vóstre se nu pregetati a ve uní poterile intre olalta si cu mine; càci numai poterile si nesuintiele inpreunate si conduse de bunaintielegere fratiésca suntu in stare, a ne duce la tient'a prefipta, a ne scóte la limanulu multu doritu. Atunci voiú poté graí si eu cu apostolulu: „*Frâ-tiá miei cei doriti si iubiti, bucuri'a si cumun'a mea, asia se stati in Domnulu!*“ Atunci si numai atunci voru fi toti pasii, tóte incordârilu nóstre pastorali insoçite de binecuvantarea Tata-lui si a Fiiului si a Spiritului s. Amin.

Buz'a, 1866.

Ioanu Filipanu,
v. protopopu gr. cat.

Literatura.

Die Freidenker, von Conrad Bolanden; Mainz, bei Franz Kirchheim 1866. — Noi amu facutu onoratului nostru publicu puçine aretâri din asia-numit'a „lectura petrecutória.“ Ceea ce inse amu lipsitu de a face pana acumu, ne vomu nesuí si in asta privintia a suplini de ací inainte; si acést'a mai virtosu din acelu temeluu, càci pseudo-cultur'a si pseudo-luminarea vécului chiaru acestu soiú de literatura se pare a lu fi alesu de midilocu, spre a si-respandí printr'insulu principiele sale cele scalciate si gangrenóse pana si in cele mai adunce pâture ale soçietatei, caror'a totu omulu cu minte sanetósa, totu crestinulu adevratu, nici pre unu minutu nu se va in-doí a le face resistintia. Deaceea, fiendu literatur'a romana si in respectulu acest'a inceputória, crediúmu a face unu sierbitiu onoratului publicu, aretandu-i din candu in candu macaru produptele straine, ce se ivescu pre dísulú terenu. Intre aceste cu dreptu cuventu se numera opulu de susu, carele formédia asia-dicundu tomulu alu patrúlea in ciclulu de novele, ce le scrisc Bolanden despre Fridericu II. regele Prusiei. In „*Frei-denker*“ auctorulu (alu carui romantiu „*Die Aufgeklär-ten*“, scosu din soçietatea de adi, inca lu recomandâmu) descrie pre Voltaire si consortii lui la curtea lui Fridericu II. pana la acelu tempu, candu „marele“ filosofu pentru unu furtu fú corbacitu si alungatu din curtea regésca. Despre ceialalti filosofi de curte ai lui Fridericu inca va aflá lectoriulu multe interesante in acést'a carte fórté delectatória si instructiva.

Die Vestalin und der Gladiator. Ein römisches Sit-temgemälde zu Ende des ersten Jahrhunderts, von A. v. Klitsche de la Gragne. 2 Bd. Berlin, bei Otto Janke 1865. — Auctóri'a si-demustrâ talentulu seu emininte inca in interesantulu opu romantiariu „*Graf Bernard von Sariano*“, ale carui scene jóca in tempulu celui din urma Hohenstaufen. Actiunile romantiului presinte auctóri'a le scóte din etatea imperatului romanu Domitianu. Mare parte a oo. nostri cetitori cunoscú pre „*Fabiola*“ lui Wiseman; opulu de susu e in stare se le reinnouésca placerile si delectarile spirituali, ce credemu cà le au gustatu la cetirea „*Fabiolei*.“

Grantley Manor. Eine Erzählung, aus dem Engli-schen der Lady Georgina Fullerton übertragen von Dr. H. Brinckmann. 2 Bd. III. Aufl. Köln und Reuss, bei Schwamm. 1866.

Die Spielhölle. Novelle von Julius Waldau. Aachen 1866; bei Hensen. — Ca si cele de mai susu, asia si acestea ambe se recomenda.

Méditations sur l'état actuel de la religion chrétienne, par M. Guizot. Paris 1866. — Pr. 1 tal.

Le christianisme au Thibet, en Tartarie et en Chine, depuis l'apostolat de Saint Thomas jusqu'à nos jours; par l'abbé Huc, ancien missionnaire apostolique, auteur des „Souvenirs d'un voyage en Tartarie et au Thibet et de l'empire chinois. 4 vol. in 8. — Pr. 24 fr.

Harmonie du catholicisme avec la nature humaine, par Mme. de Challié. 1 vol. in 8. — Pr. 5 fr.

Ochire prin lumea politica

(din 15—28 Februaru.)

Cronica interna. Diu'a de 17 Febr. aduse o nouă intorsetura intru destinele imperiului nostru; cumca ôre spre mai bine, ori spre mai reu? singuru Ddiu scie. Rescriptulu imperatescu emanatu in aceea di cãtra diët'a Ungariei restituesce constituiunea magiara din 1848 in intregu si asiédia pentru Ungari'a unu ministeriu magiaru, asteptandu de la bunavointi'a diëtei pestane concesiunile necesarie in interesulu unitatei imperiului cumu si revederea unoru articli prejudetiosi ai legiloru din 1848. Asia se schimba in lumea acést'a rolele de suplicanti! Ministrii unguresci sunt: c. I. Andrassy, presiedinte si de aperarea tierei; c. Festetics, langa persón'a imperatului; br. Wenkheim, de interne; Lonyai, de finantie; c. Emer. Mikó, de lucrãrile publice si comunicatiune; Gorové, de agricultura, industria si comerciù; br. Ios. Eötvös, de cultu si invetiamentu; Horváth, de justitia. Totu cu datulu diëi de susu se publicara mai multe autografe imperatesci, prin cari se desface cancelari'a aul ung., locutieninti'a reg. a Ungariei, tavernicatul, cumu si cancelari'a aul. transilvana, nu inse totodata si guberniulu cu celealalte dicasterie ardelene. Din acést'a ultima inpregiurare cumu si din nescari aieptãri line in prememoratele preainalte autografe s'ar paré, cà asupr'a definitivei uniuni a Transilvaniei cu Ungari'a amu mai avé de asteptatu pertractãri speciali. Romanii inse, dupa modest'a nóstra parere, in cercustarile critice de adi se nu se arunce cumv'a in braçiele unui optimismu fatalisticu, leganandu-se cu visuri insielãtorie; ci deca voru a fi respectati decãtra popórele colocuitórie si decãtra croitorii nóueloru destinuri, se si-inaltie vócea mai unanimu si mai cu energia, decãtu pana acumu, ca lumea se audia, cà si ei esistu, si se cunósca, cà suntu totodata si demni de esistintia! — Man'a de Croati protestédia barbatesce prin muncipiele loru incontr'a ministeriului magiaru, cerendu de la Maiestatea sa convocarea diëtei croate si recunóscerea regatulu triunitu. Romanii aradani inca improvisara o conferintia de vreo suta de intieleginti, spre a midiloci o purcedere uniforma façia cu giurstarile actuali in tóte muncipiele locuite de Romani. Ddiu ajute bunului inceputu! Numai deputatii romani de la Pest'a de aru incetã odata a se face renunmii cu — tacerea si necontielegerea loru.

In provinciele ereditãrie diëtele, si cele cu maioritãte slavica, voru face tóte alegeri mai multu seu mai puçinu conditiunate la senatulu imperialu convocandu pre 30 Marte. Numai diët'a boema votã o decisiune, in carea si-esprimã cãtra imperatulu dubiele, ce le aveã i privinti'a acelor alegeri, (recunoscundu adeca senatulu imp. numai votu consultativu, carele in urma se se propuna singuriteloru diëte spre decretare); deacea prin rescriptulu

imp. de ieri se disolvã, si se ordonara in Boemi'a alegeri diëtali nóue. — Altmintrea pentru aceste provincie s'a demandatu punerea in lucrare a legei de inarmare generala.

Cronica esterna. In Berolinu se deschise in 24 Febr. parlamentulu nordu-germanu. In cuventulu de deschidere regele intonã, cà Germani'a are se formédie unu intregu poternicu „de la Alpi pana la mare.“

Turci'a inca totu nu s'a mantuitu de cestiunea Candiei si a Serbiei. Acestei'a spunu cà acum'a se fia gat'a a i face concesiunile dorite, desiertandu fortãretiele; eara candianii acumu nu se multiamescu cu alta concesiune, decãtu cu eliberarea loru totala desub Turci'a si unirea loru cu Elad'a. — Altcumu agitarile muscanesci pintre poporatiunile crestine ale Turciei se paru adi mai poternice, decãtu oricandu altadata.

In camer'a Romaniei se propusera decurendu mai multe proiepte de legi salutarie, intre altele d. e. proieptulu de lege pentru infientiarea unei nóue sisteme monetãrie (a sistemei decimale) si pentru fabricarea moneteloru natiunale, proieptulu de lege organica pentru beseric'a rom. ortodoxa. scl.

Varietãti.

Domnului G. Baritiu, eminintelui barbatu alu natiunei nóstre, junimea romana studiósã din Pest'a i tramise o adresa de reverintia si incredere.

Intieleginti'a rom. din districtulu Fagarasiului, in frunte cu vicariulu gr. c. si cu protopopulu gr. or., se indreptara prin adrese cãtra ambii prealuminatii nostri metropoliti, rogandu-i, ca escelintiele sale in aceste momente preacritice pentru natiunea nóstra se nu pregete in contielegere a intercede cu inalt'a-le auctoritate la M. sa imperatulu, pentru esoperarea unui congresu romanescu.

Din Siarosiu ni se scrie, cà la scandalulu de la bobotédia cooperatorele I. C. n'a luat parte.

D. N. Zsiga, cunoscutulu binefacatoriu, fundã denou 2000 fl. v. a., din alu caroru venitu 10 studinti rom. gr. or. de la gimasiulu din Beiusiu se provedu cu pane. („Albin'a“.)

Cele 200.000 fl. v. a., despre cari reportarãmu si noi cà s'ar fi aplacdatu pentru infientiarea unei catedrale si resiedintie episcopesci si unui edificiu seminariulu in Ghierl'a, numai propusu au fostu, dar nu si incuvientiate dej'a; eara comisiunea guberniala esmisa numai estimãri si pretiuri preliminare a facutu in acestu obieptu.

La episcopi'a de Iaurimu se denumì de episcopu canoniculu strigoniense dr. **Ioanu Zalka**, in alu carui locu se diçe cà va succede profesoriulu de la universitatea vienesa dr. **Ios. Dankó**. Rectorulu magnificu alu acestei universitãti, dr. **Ios. Kissler**, inca e propusu de canonicu la capitlulu metrop. din Vien'a.

Post'a redactiunei. P. t. domniloru. I. L. C. in Blasiu. Dorinti'a o implinirãmu cu tóta placerea. Cu promisiunea, ce ni o faci, ne deoblegi. — A. M. in Hitiasiu. Nu ne aducemu a ninte, se ne fi intrebatu órece despre catechismu; deci scrie-ne denou. Astadata ear ni se gatã spatialu. — I. Ch. in Sabiiu. Fùmú siliti a o lasã pre røndulu viitoriu. — P. P. in Vasiadu. Ne pare reu, cà a sositu „post festum“; altele tramise mai tempuriu le vomu primi cu multiamita. — G. P. in Blasiu. Te vomu recercã càtu mai curundu pre cale epistolaria. — A. F. in Margãu. Le vomu folosi.